

การเพิ่มผลผลิตการปลูกแตงโมของกลุ่มผู้ปลูกในชุมชนบ้านโคกเมือง
ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

Increasing Productivity of Watermelon Cultivation of Growers in the
Community of Baan Khokmuang, Chorakhemak Sub-District,
Prakhonchai District, Buriram Province

แก้วมณี อุทัยรัมย์¹ ผกามาศ บุตรสา² และ สายฝน อุไร³

Kaewmanee Utiram¹ Pakamat Botsalee² and Sayfon Urai³

¹⁻³ สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อีเมล: Kaewmanee984@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 23 กันยายน 2563

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 20 เมษายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 21 เมษายน 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community - Base Research : CBR) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของการปลูกแตงโมชุมชน 2) ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการจำหน่ายแตงโมของชุมชน และ 3) ศึกษาแนวทางในการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มผู้ปลูกแตงโมของชุมชน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปของการปลูกแตงโมของชุมชน ได้แก่ มีการเพาะปลูกปีละ 1 ครั้ง ในช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม รวมระยะเวลาในการปลูกประมาณ 60 - 70 วัน นิยมปลูกในฤดูแล้ง และสภาพปัญหาจากการปลูกแตงโมของชุมชน ได้แก่ ดินเป็นกรดไม่สามารถปลูกซ้ำที่พื้นที่เดิมได้ แหล่งน้ำไม่เพียงพอ ปัญหาศัตรูพืช เช่น ไรแดง เพลี้ยแป้ง เพลี้ยน้ำตาล และเพลี้ยไฟ เป็นต้น 2) ขนาดพื้นที่ในการเพาะปลูกแตงโม จำนวน 301.27 ไร่ มีต้นทุนในการปลูกแตงโมของกลุ่มผู้ปลูกแตงโมของชุมชน ประกอบด้วย ค่าวัตถุดิบ จำนวน 252,680 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย เท่ากับ 838.71 บาทต่อไร่ ค่าแรงงาน จำนวน 144,805 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย เท่ากับ 480.65 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการผลิต จำนวน 549,905 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย เท่ากับ 1,825.29 บาทต่อไร่ รวมต้นทุนทั้งสิ้น 947,390 บาท คิดเป็นต้นทุนการปลูกแตงโมเฉลี่ย เท่ากับ 3,144.65 บาทต่อไร่ มีผลตอบแทนจากการจำหน่ายแตงโม จำนวนทั้งสิ้น 1,541,710 บาท คิดเป็นผลตอบแทนเฉลี่ย เท่ากับ 5,117.37 บาทต่อไร่ และ 3) แนวทางในการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มผู้ปลูกแตงโม มีดังนี้ 3.1) การลดต้นทุนการปลูกแตงโม 3.2) ผู้ปลูกต้องมีความใส่ใจตั้งแต่การคัดเลือก

เมล็ดพันธุ์ตลอดจนถึงขั้นตอนในการเก็บเกี่ยวแตงโม 3.3) การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และ 3.4) การส่งเสริมและการพัฒนาความรู้ด้านการเพาะปลูกของเกษตรกร

คำสำคัญ : การเพิ่มผลผลิต, กลุ่มผู้ปลูกแตงโม

ABSTRACT

This research was a community-based research (CBR) project aimed 1) To study the general condition of watermelon planting in the community. 2) To study the cost and the return on sales of watermelon of the watermelon growers in the community. and 3) To study guidelines to increase productivity among watermelon growers in the community. Target groups included 21 watermelon growers in the community of Baan Khokmuang, Chorakhemak Sub-District, Prakhon Chai District, Buriram. The tools used for data collection included in-depth interviews, group discussion, observation, and analysis of data by triangulation techniques.

The research results were found that 1) The general condition of the community's watermelon cultivation, was planting once a year during the period from January to March, the total duration of planting was about 60 - 70 days, preferably planted in the dry season and the problem of community watermelon cultivation, including acid soil, unable to replant in the same area, insufficient water supply, pest problems such as red mites, mealybugs, brown planthoppers and thrips, etc. 2) The community of watermelon growers had an area of 301.27 farms for watermelon cultivation with the cost of cultivating watermelon of community watermelon growers consisted of the raw material cost of 252,680 baht, the average cost was 838.71 baht per farm, the labor cost of 144,805 baht, the average cost was 480.65 baht per farm, the production costs of 549,905 baht, the average cost was 1,825.29 baht per farm, with a total cost of 947,390 baht, the average cost of cultivating watermelon was 3,144.65 baht per farm. There was a return from the sale of watermelon total amount was 1,541,710 baht, representing an average return of 5,117.37 baht per farm, and 3) guidelines for increasing the yield of watermelon growers are as follows: 3.1) reducing cost of watermelon cultivation 3.2) growers need to pay attention from seed selection to watermelon harvesting process 3.3) using folk wisdom and 3.4) encouragement and development of cultivation knowledge of agriculturists.

Keywords: Increasing Productivity, Watermelon Growers

บทนำ

ปัจจุบันแตงโมถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอีกชนิดหนึ่งที่คนไทยรู้จักกันดีและนิยมนำมาบริโภคกันมาช้านาน และที่สำคัญแตงโมถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถทำรายได้แก่เกษตรกรเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นพืชที่ปลูกง่าย ปลูกได้ทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย สามารถปลูกได้ทุกฤดูกาลตลอดทั้งปี แตงโมปลูกได้ในดินแทบทุกชนิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในดินร่วนปนทราย ซึ่งถ้ามีความเป็นกรดเป็นด่าง ตั้งแต่ 5.0 - 7.5 ก็ยังมีการเจริญเติบโตได้ดี จะมีการระบายน้ำได้ดี แตงโมเป็นพืชผักตระกูลแตง แคนตาลูปและฟัก เป็นพืชชนิดล้มลุก มีอายุที่ไม่ยืนยาว ลักษณะของต้นจะเลื้อยไปตามพื้นดินลำต้นจะมีขนอ่อนปกคลุมอยู่ตลอดทั้งต้น ผลของแตงโมจะมีทรงกลม เปลือกของแตงโมนั้นมีทั้งสีเขียวและสีเหลือง เปลือกจะแข็ง เมล็ดของแตงโมมีสีดำ แตงโมนอกจากจะนิยมใช้ผลแก่มารับประทานแล้วในส่วนของผลอ่อน ยอดอ่อน ยังสามารถนำมาใช้ในการปรุงอาหารได้อีกหลายชนิด แตงโมมีคุณสมบัติเป็นธาตุเย็น ช่วยทำให้ลดอาการคอแห้ง เป็นไข้ รวมไปถึงบรรเทาอาการเจ็บปวดของแผลในปาก หากนำเปลือกของแตงโมไปต้มจนเดือดแล้วเติมน้ำตาลทรายเข้าไป แล้วนำมาดื่มจะช่วยในการป้องกันอาการเจ็บคอ และยังสามารถนำมาทำเป็นน้ำผลไม้ รับประทานสดๆ ก็อร่อย แถมยังสามารถนำมาเป็นอาหารได้อีกด้วย (ดวงจันทร์ เกรียงสุวรรณ, 2560 : ออนไลน์)

บ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และทำการเกษตรผสมผสาน เมื่อว่างจากการทำนา กลุ่มแม่บ้านจำทำการทอผ้าไหม และทอเสื่อกก เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและเป็นการขยายตลาดสินค้าที่ระลึก และสินค้ามีราคาถูกขายง่าย และกลุ่มพ่อบ้านจะทำการเกษตรแบบพอเพียง จากการลงพื้นที่ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับการปลูกแตงโมของกลุ่มผู้ปลูกแตงโมในชุมชนบ้านโคกเมือง พบว่ามีกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกแตงโมในชุมชน รวมทั้งสิ้นประมาณ 30 ราย โดยมีพื้นที่ในการเพาะปลูกทั้งสิ้น ประมาณ 1,200 ไร่ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ชุมชนจะปลูกแตงโมในพื้นที่บนแปลงนาของตนเองที่อยู่บนเนินสูงและน้ำไม่สามารถท่วมถึง และพันธุ์แตงโมที่นิยมปลูกมากในพื้นที่ ได้แก่ พันธุ์กนิรี พันธุ์โตปีโต และพันธุ์สายน้ำผึ้ง โดยในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวแตงโมชุมชนจะมีการนำแตงโมมาจำหน่ายใน 3 รูปแบบ คือ 1) แบบเหมาสวน สูงสุดประมาณ 45 ไร่ ราคาไร่ละประมาณ 17,300 บาท 2) แบบเหมาไร่ ประมาณ 800 ไร่ ราคาไร่ละประมาณ 13,500 – 15,500 บาท และ 3) การขายปลีก ประมาณ 400 ไร่ โดย โดยราคาที่จำหน่ายนั้นจะขึ้นอยู่กับขนาดของแตงโม เช่น ขนาดกลางลูกละ 50 บาท ขนาดใหญ่ลูกละ 80 บาท แต่ถ้าซื้อ 3 ลูก จะขายในราคา 200 บาท เป็นต้น นอกจากนี้กลุ่มผู้ปลูกแตงโมยังขาดความรู้ในด้านการคำนวณต้นทุนการปลูก(ปัจจัยที่ใช้ในการผลิต) รวมถึงไม่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องของการวิเคราะห์ต้นทุนในการปลูกแตงโม ดังนั้นสิ่งที่กลุ่มผู้ปลูกแตงโมบ้านโคกเมืองต้องการ คือ วิธีการในการคำนวณต้นทุนเพื่อนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตการปลูกแตงโม โดยเฉพาะการหันมาปลูกพืชแตงโมปลอดสารพิษเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนั่นจะส่งผลต่อผู้ปลูกแตงโม ผู้บริโภค การท่องเที่ยวของชุมชน ตลอดจนสภาพแวดล้อมโดยรวมของชุมชน ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งในประชาสัมพันธ์ขยายช่องทางการจำหน่ายผลผลิตแตงโมให้กับนักท่องเที่ยว พ่อค้าคนกลาง และประชาชนทั่วไปให้รู้จักกันอย่างแพร่หลาย มีการส่งเสริมให้เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตแตงโม ตลอดทั้งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและ

วัฒนธรรมเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรม และที่สำคัญแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ถือเป็นการส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกรในชุมชนได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเพิ่มผลผลิตกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้สามารถนำไปใช้เพิ่มผลผลิตให้กับกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตลอดจนสามารถเป็นแนวทางในการลดต้นทุนเพิ่มรายได้จากการปลูกแตงโมของชุมชน ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรโดยผลิตอาหารปลอดภัยในชุมชน ทำให้เกิดแรงจูงใจและสร้างความมั่นใจในเรื่องความปลอดภัยให้กับผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการจำหน่ายแตงโมของกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเพิ่มผลผลิตกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิต บางแนวทางก็ไม่สามารถใช้ได้กับสภาพเศรษฐกิจบางรูปแบบ เนื่องจากต้องพิจารณาทั้งในแง่ของผลิตผล และปัจจัยการผลิตร่วมกัน เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับหน่วยงานหรือองค์กร แนวทางการเพิ่มผลผลิตที่ต้องเพิ่มผลิตผลนั้น เหมาะกับสภาวะเศรษฐกิจที่ตลาดขยายตัว ผู้บริโภคมีกำลังซื้อสูงและสินค้าของเราเป็นที่ต้องการของตลาดในขณะนั้น แต่ในทางกลับกัน หากอยู่ในช่วงที่สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ตลาดหดตัว สินค้าไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ก็ให้เลือกแนวทางที่ลดผลิตผลลง ในส่วนของปัจจัยการผลิต เราสามารถลดปัจจัยการผลิตได้ในทุกสภาวะเศรษฐกิจ เพราะการลดปัจจัยการผลิตก็ช่วยในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่านั่นเอง (วิทยา อินทร์สอน และคณะ, 2559 : ออนไลน์)

2. แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต หมายถึง มูลค่าของทรัพยากรที่ใช้ประโยชน์ไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ เช่น ต้นทุนของวัตถุดิบและแรงงานที่เกิดขึ้นเพื่อผลิตสินค้าหรือบริการ เป็นต้น ซึ่งต้นทุน (เช่น ค่าแรงงานหรือค่าโฆษณา) มักจะถูกวัดมูลค่าเป็นจำนวนเงินที่จะต้องจ่ายไปเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ โดยอาจจะเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง (Actual Cost) เรียกกันว่า ต้นทุนในอดีต หรือต้นทุนประมาณการ (Budgeted Cost) ซึ่งเป็นต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ตัวอย่างเช่น กิจกรรมที่ผลิตเฟอร์นิเจอร์จะมีต้นทุน ค่าวัตถุดิบ ค่าแรงในการผลิตและค่าใช้จ่ายอื่นๆโดยทั่วไปแล้วนักบัญชีอาจจะจัดสรร

ต้นทุนที่มีความสัมพันธ์กันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า กลุ่มต้นทุน (Cost Pools) ซึ่งต้นทุนในแต่ละรายการรวมสามารถจัดกลุ่มได้หลายแนวทาง ดังนั้น จึงสามารถกำหนดกลุ่มต้นทุนได้หลายมุมมอง (ศรีสุตา อาชวานันทกุล, 2558 : 3 - 4)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการลดต้นทุน ดังนั้น แนวทางในการลดต้นทุน คือ 1) ต้องมีการควบคุมผลผลิตทางการเกษตรตั้งแต่ต้นทาง โดยทำความเข้าใจกับนายหน้าและเกษตรกร ในการที่จะคัดเกรดคุณภาพสินค้าและจำนวนผลผลิตที่จะนำออกสู่ท้องตลาด เนื่องจากมีผลผลิตของแต่ละพื้นที่ออกมาพร้อม ๆ กันจะทำให้ราคาถูกลงได้ จึงควรหาแนวทางในการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เช่น แปรรูป ส่งเสริมให้ผลิตปริมาณน้อย แต่ตามความต้องการของตลาดมีมาก สามารถตั้งราคาสูงได้ เป็นต้น 2) จัดกลุ่มลูกค้าแบ่งตามพื้นที่โดยแบ่งเป็นกลุ่มลูกค้ากรุงเทพฯ และกลุ่มลูกค้าต่างจังหวัด 3) เลือกประเภทของรถขนส่งสินค้าให้เหมาะสมกับพื้นที่ในการขนส่งโดยพิจารณาเงื่อนไขการจำกัดช่วงเวลาในการเดินทาง และคำนวณและศึกษาระยะทางว่าเส้นทางไหนที่จะสะดวก และสั้นที่สุด 4) ถ้าบรรทุกสินค้าได้เต็มคันสามารถลดต้นทุนในการขนส่งได้แน่นอน เมื่อรถมาเร็วขึ้น สินค้าก็จำหน่ายได้เร็ว รวมทั้งสามารถตั้งราคาขายได้ก่อน และประการสุดท้าย คือ การเป็นพันธมิตรทางการค้า (Partner) กันจริง ๆ มิใช่ ผู้ค้าขายระหว่างกัน ในการตรวจสอบและส่งต่อของข้อมูลพืชผลทางการเกษตรในแต่ละพื้นที่ผ่านระบบเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารในการทำการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นเฟสบุ๊ค ทวิตเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรือโซเชียลเน็ตเวิร์ค ซึ่งจะช่วยให้การไหลของข้อมูลในเครือข่ายทั้งระบบโลจิสติกส์และซัพพลายเชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยได้รับผลประโยชน์เชิงธุรกิจร่วมกันอย่างลงตัว (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2560: ออนไลน์)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เจน จันทรสุภาเสน และคณะ (2563 : 5) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของพฤติกรรมผู้ประกอบการ ความสามารถในการปรับตัวและความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลประกอบการทางธุรกิจของร้านค้าผู้ประกอบการชุมชนในโครงการธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า พฤติกรรมผู้ประกอบการมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถทางนวัตกรรมและความสามารถในการปรับตัว แต่ไม่มีอิทธิพลต่อผลประกอบการทางธุรกิจ และความสามารถในการปรับตัวและความสามารถทางนวัตกรรมไม่มีอิทธิพลต่อผลประกอบการทางธุรกิจ งานวิจัยเสนอแนะว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการร้านค้าชุมชน ควรให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมผู้ประกอบการ เนื่องจากพฤติกรรมดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้ประกอบการมีความสามารถทางนวัตกรรมและความสามารถในการปรับตัวดียิ่งขึ้น ทำให้เกิดการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการใหม่หรือการสร้างนวัตกรรมทางกระบวนการ และจะส่งผลไปสู่ผลประกอบการที่ดีในอนาคต

นุชญา จำเริญสาร และคณะ (2559 : 252) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาการทำนาเพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตขององค์กรเกษตรกรกลุ่มมดงานสร้างเมืองจังหวัดพิจิตร พบว่า 1) การทำนาขององค์กรเกษตรกร เดิมมีลักษณะเป็นแบบยังชีพ ต่อมาเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อขาย มีการใช้สารเคมี และเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เกิดภาวะหนี้สินเพิ่มมากขึ้น จึงปรับตัวหันกลับมาหาวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพชุมชน มีการจัดตั้ง

เป็นกลุ่มมรดงานสร้างเมือง จังหวัดพิจิตร และเข้าเป็นสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร 2) วิธีการและขั้นตอนในการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตการทำนาข้าวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม และหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 ขั้นตอน ดังนี้ 2.1) การพัฒนาพันธุ์ข้าวนางพญาปลดหนี้ 2.2) การลดต้นทุนการผลิตการทำนาข้าว ได้แก่ การเตรียมดินการใช้สารอินทรีย์ชีวภาพ การผลิตสารอินทรีย์ชีวภาพใช้เอง การควบคุมระดับน้ำในนาข้าว และ 2.3) การทำนาคำ นาโยน และรถหยอดข้าว 3) มีผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นข้าวมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด มีรายได้เพิ่มขึ้น 4) มีการทำนาอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น มีการต่อยอดทำการเกษตรแบบอินทรีย์ในการปลูกพืชผักและผลไม้ และ 5) มีเกษตรกรและชาวนาจากชุมชนอื่นสนใจมาศึกษาดูงานและนำไปประยุกต์ใช้

นางลักษณ์ โคตรสมบัติ และคณะ (2559 : 485) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตแอมโมเนียของเกษตรกรซึ่งมีกลุ่มเกษตรกรกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ในจังหวัดนครพนม พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการเข้าพื้นที่เพื่อเพาะปลูกแอมโมเนีย โดยมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 11.20 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อรอบการผลิต 218,623.20 บาท ต้นทุนเฉลี่ยต่อรอบการผลิต 125,036.20 บาท เกษตรกรมีการรับรู้ข่าวสารการเกษตรด้านเทคโนโลยีการผลิตแอมโมเนียในระดับน้อย เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตแอมโมเนียในระดับมากที่สุด ในประเด็นต่างๆ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การขนย้าย การเก็บเกี่ยว การผสมเกสร การเตรียมวัสดุปลูก การเตรียมดิน การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การเพาะเมล็ด การปลูก และการใส่ปุ๋ย เกษตรกรมีความรู้ตามแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในภาพรวมในระดับมากที่สุด จากผลการวิจัยสามารถนำแนวทางการถ่ายทอดความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกแอมโมเนีย มาปรับใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ได้

ประเสริฐ วุฒิคัมภีร์ และคณะ (2554 : 460) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง เทคโนโลยีการผลิตแอมโมเนียหลังนา : กรณีศึกษาบ้านโนนค้อทุ่ง ตำบลโพธิ์เมืองน้อย จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า เกษตรกรบ้านโนนค้อทุ่ง สามารถผลิตแอมโมเนียโดยอาศัยความชื้นในดินและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวย ทำให้แอมโมเนียเจริญเติบโตได้ดี การระบาดของโรคแมลงค่อนข้างน้อย ปลูกต่อเนื่องมาแล้วประมาณ 5 ปี การผลิตแอมโมเนียโดยใช้ปุ๋ยคอก (มูลวัว) อัตรา 300 กก./ไร่ และปุ๋ยหมักชีวภาพอัตรา 100 กก./ไร่ และฉีดพ่นป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วยน้ำหมักทุก 7-15 วัน และน้ำส้มควันไม้เมื่อมีการระบาดของหนอนใย/เพลี้ยอ่อน บางรายอาจโรยด้วยทรายหรือถั่วดิบดิน ได้ผลผลิต 700-1,500 กก./ไร่ ผลตอบแทน 1,100-5,100 บาท/ไร่ ในขณะที่กลุ่มที่ผลิตโดยใช้สารเคมี มีการใช้ปุ๋ยรองพื้นด้วยปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์อัตรา 50-100 กก./ไร่หรือไม่รองพื้น และใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 อัตรา 25 กก./ไร่หว่านรอบโคนต้นในช่วงที่แอมโมเนียเจริญเติบโตได้ประมาณ 1 เดือน และป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยอาจหยอดกันหลุมด้วยสารคาร์โบฟูราธ และฉีดพ่นด้วยสารโคโตซาน/เมโทมิล เมื่อมีการระบาดของหนอนหรือเพลี้ยอ่อน ได้ผลผลิต 800-1200 กก./ไร่ ผลตอบแทน (-) 255-975 บาท/ไร่ การผลิตแบบอินทรีย์ปลูกซ้ำแปลงเดิมได้ในปีถัดไปโดยไม่มีปัญหาโรคแมลง แต่การปลูกแบบการใช้สารเคมีซ้ำแปลงเดิมไม่ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้ปลูกแตงโมในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอบัวชุม จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 18 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพทั่วไปของการปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล การสนทนากลุ่ม และการสังเกต 2) การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการจำหน่ายแตงโม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล และการสังเกต และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า ได้แก่ 1) ด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน 2) ด้านผู้วิจัย และ 3) ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเตรียมการ ระยะปฏิบัติการ และระยะสรุปผล/ประเมินผลการศึกษา โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ ได้แก่ การประสานงาน และการพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชน

ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ

ในระยะปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ออกเป็น 3 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล การสนทนากลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกต และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า จากจำนวนผู้ปลูกจำนวน 18 คน

ระยะที่ 3 ระยะสรุปผลและประเมินผลการศึกษา

ในระยะสรุปผลและประเมินผลการศึกษา คณะผู้วิจัยดำเนินการถอดบทเรียนการเพิ่มผลผลิตกลุ่มผู้ปลูกแตงโม สำหรับชุมชนหรือเครือข่ายร่วมที่สนใจ เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนของการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การศึกษาสภาพทั่วไปของการปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล การสนทนากลุ่ม และการสังเกต โดยนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงและเขียนบรรยายเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ

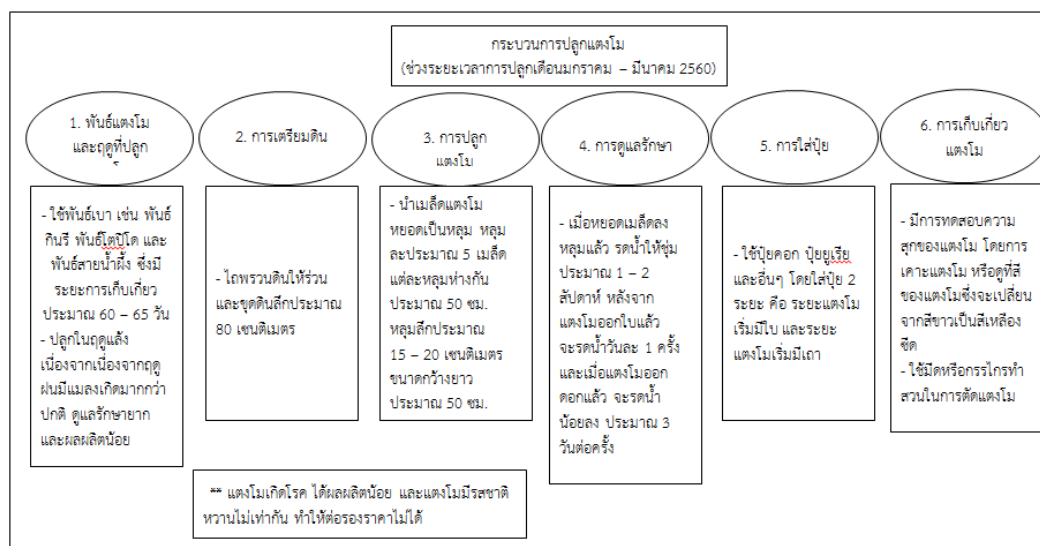
2. การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการจำหน่ายแตงโม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล จากจำนวนผู้ปลูกจำนวน 18 คน ที่มีความพร้อมและกระตือรือร้นในการหาแนวทางเพื่อเพิ่มผลผลิตการปลูกแตงโม โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และจำแนกเป็นต้นทุนการปลูกแตงโม ผลตอบแทนจากการจำหน่ายแตงโม และกำไรจากการปลูกแตงโม และเขียนบรรยายเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ

3. การศึกษาแนวทางในการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มผู้ปลูกแตงโม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม และการสังเกต และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า ซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ปลูกแตงโมของชุมชน กลุ่มแปรรูป ในการหาแนวทางเพื่อเพิ่มผลผลิตแตงโมของชุมชน ได้แก่ การเสริมสร้างการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วม และกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อช่วยในการพัฒนาและต่อยอดความคิดในการแก้ไขปัญหาการปลูกแตงโมของชุมชน โดยนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียง และเขียนบรรยายเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

การเพิ่มผลผลิตกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพทั่วไปของการปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีผู้ปลูกแตงโม จำนวน 18 คน คิดเป็นพื้นที่เพาะปลูกจำนวนทั้งสิ้น 301.27 ไร่ โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการปลูกแตงโมโดยภาพรวม ดังนี้ 1) ชุมชนเพาะปลูกปีละ 1 ครั้ง ในช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม รวมระยะเวลาในการปลูกประมาณ 60 - 70 วัน โดยชุมชนมักนิยมปลูกในฤดูแล้ง 2) ต้นทุนการปลูกแตงโม ประกอบไปด้วย ค่าไถดิน ค่าแรงงาน ค่าปุ๋ย ค่าเมล็ดพันธุ์ และค่ายาฆ่าแมลง และชุมชนมักมีต้นทุนการปลูกแตงโมในปีแรกสูงกว่าปีถัดไป และ 3) วิธีการจำหน่ายแตงโมของชุมชน ได้แก่ แบบเหมาไร่ ขายส่ง และขายปลีก และสภาพปัญหาจากการปลูกแตงโมของชุมชน ได้แก่ ดินเป็นกรดไม่สามารถปลูกซ้ำที่พื้นที่เดิมได้ แหล่งน้ำไม่เพียงพอ ปัญหาศัตรูพืช เช่น ไรแดง เพลี้ยแป้ง เพลี้ยน้ำตาล และเพลี้ยไฟ สภาพการปลูกแตงโมของชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สภาพการปลูกแตงโมของชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

2. การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการจำหน่ายแตงโมของกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอ ประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ขนาดพื้นที่ในการเพาะปลูกแตงโม จำนวน 301.27 ไร่ มีต้นทุนในการปลูกแตงโม ประกอบด้วย ค่าวัสดุปลูก จำนวน 252,680 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย เท่ากับ 838.71 บาทต่อไร่ ค่าแรงงาน จำนวน 144,805 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย เท่ากับ 480.65 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการผลิต จำนวน 549,905 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย เท่ากับ 1,825.29 บาทต่อไร่ รวมต้นทุนทั้งสิ้น 947,390 บาท คิดเป็นต้นทุนการปลูกแตงโมเฉลี่ย เท่ากับ 3,144.65 บาทต่อไร่ มีผลตอบแทนจากการจำหน่ายแตงโม ประกอบไปด้วย การจำหน่ายแบบเหมาไร่ การจำหน่ายแบบขายส่งให้กับพ่อค้าคนกลาง (วัดตามน้ำหนักของแตงโม) และการจำหน่ายแบบขายปลีก (จำหน่ายเป็นลูก) รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,541,710 บาท คิดเป็นผลตอบแทนเฉลี่ยจากการปลูกแตงโม เท่ากับ 5,117.37 บาทต่อไร่ และคิดเป็นผลกำไรจากการปลูกแตงโม รวมทั้งสิ้น 594,320 บาท ข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนจากการจำหน่ายแตงโมของชุมชน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนจากการปลูกแตงโมของกลุ่มผู้ปลูกแตงโม
ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

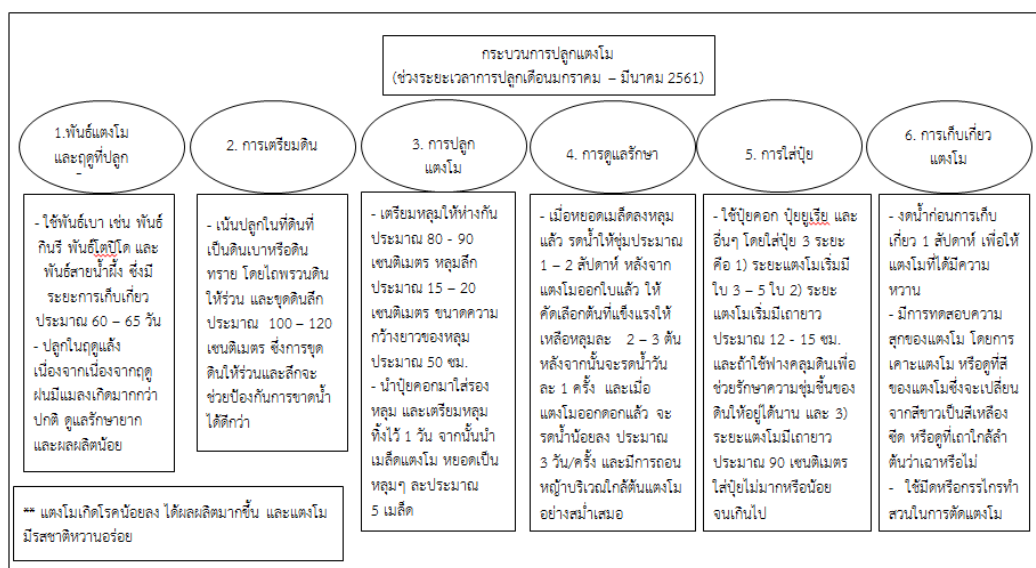
ชื่อ - นามสกุล ผู้ปลูกแตงโม	จำนวน พื้นที่ใน การ เพาะปลูก (ไร่)	รายได้จาก การจำหน่าย แตงโม (บาท) (1)	ต้นทุนการเพาะปลูก				กำไรหรือ ขาดทุนจากการ ปลูกแตงโม (บาท) (1) - (2) = (3)
			ค่าวัสดุ (บาท)	ค่าแรง (บาท)	ค่าใช้จ่ายใน การผลิต (บาท)	รวมต้นทุน (บาท) (2)	
นายสุระศักดิ์ เคียนประโคน	9	65,000	9,000	5,750	10,260	25,010	39,990
นางสาวภาวดี บุญอาจ	5	51,580	3,150	5,750	8,960	17,860	33,720
นางสาวปรียาภัทร เพ็งธรรม	4.10	33,050	5,000	-	12,410	17,410	15,640
นางจำปี แก้วศรี	19	56,900	30,000	5,000	9,500	44,500	12,400
นายคมกริช สืบวัน	32	121,500	23,000	15,000	47,500	85,500	36,000
นางสำเนา เนาวรัตน์	14	78,500	9,000	24,350	21,180	54,530	23,970
นายปุย บุญจริง	40	154,600	46,000	1,200	75,720	122,920	31,680
นายสำราญ บุญไย	16	78,400	13,250	29,200	8,000	50,450	27,950
นายทองพูน บุญจริง	45	153,400	30,000	10,000	73,720	113,720	39,680
นางถวิล เหนือคูเมือง	30	98,000	20,000	-	45,000	65,000	33,000
นางจิรพัฒน์ อินทร์สำราญ	19	85,500	16,200	10,000	50,250	76,450	9,050
นางปณิดา แสงดาว	25	54,000	16,200	3,755	7,000	26,955	27,045
นางวรรณสา บุญจริง	9	108,000	6,800	3,750	13,670	24,220	83,780
นายบุญเรือง พูนสิทธิ์	4.17	32,000	2,580	1,800	6,335	10,715	21,285
นายธนพล เจนชัย	5	64,000	2,500	2,500	32,400	37,400	26,600
นายแดง พุทธิชาติ	16	140,000	6,500	13,750	24,000	44,250	95,750
นายสมร บุญธีร์	7	139,000	7,900	10,000	94,500	112,400	26,600
คุณยม จันทะคัด	2	28,280	5,600	3,000	9,500	18,100	10,180
รวมทั้งสิ้น	301.27	1,541,710	252,680	144,805	549,905	947,390	594,320*
เฉลี่ยต่อไร่		5,117.37	838.71	480.65	1,825.29	3,144.65	1,972.72

* กำไรหรือขาดทุน = รายได้จากการปลูกแตงโม หัก ต้นทุนในการปลูกแตงโม (ถ้ารายได้มากกว่าต้นทุน หมายถึง มีผลกำไร และถ้ารายได้น้อยกว่าต้นทุน หมายถึง มีผลขาดทุน)

3. การศึกษาแนวทางในการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การปลูกแตงโมของชุมชนมีแนวทางในการเพิ่มผลผลิต ดังนี้

- 1) การลดต้นทุนการปลูกแตงโม ประกอบด้วย 1.1) ผู้ปลูกสามารถลดต้นทุนด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่สามารถหาได้จากครั้วเรือนและผู้ปลูกทำเองได้เพื่อปรับปรุงดิน เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักชีวภาพ และน้ำหมักสมุนไพรกำจัดแมลง โดยเป็นการลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีลง ซึ่งการปลูกแตงโมปลอดภัยจะสามารถจำหน่ายได้ราคาดีกว่าการใช้สารเคมีถึง 2 เท่า อีกทั้งยังส่งผลต่อสุขภาพของผู้ปลูกอีกด้วย 1.2) ผู้ปลูกลดต้นทุนโดยด้วยการปลูกในพื้นที่ของตนเอง ปลูกในพื้นที่ที่สามารถทำได้เองและดูแลได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจะสามารถลดค่าใช้จ่ายประเภทค่าเช่าพื้นที่ และค่าแรงงานลงได้ 1.3) ผู้ปลูกลดต้นทุนด้วยการเลือกเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพดินอากาศ และให้ผลผลิตสูง 2) การใส่ใจขั้นตอนการปลูกแตงโมตั้งแต่กระบวนการเลือกพันธุ์แตงโมจนถึงขั้นตอน

การเก็บเกี่ยว และการดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง เช่น การกำหนดระยะเวลาของการใส่ปุ๋ย ตั้งแต่กระบวนการเริ่มปลูกจนเติบโตตามระยะความสูงของต้น ทำให้เมื่อเกิดมีแมลงศัตรูพืชผู้ปลูกสามารถกำจัดได้อย่างทันเวลา ซึ่งจะทำให้ได้ผลผลิตเต็มที่และเพิ่มขึ้น 3) การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การใช้ธรรมชาติกำจัดธรรมชาติ หมายถึง ใช้ฟางมาคลุมดินเพื่อกำจัดวัชพืชบริเวณต้นแตงโม หรือการใช้ผ้าพลาสติกคลุมดิน ซึ่งนอกจากจะเป็นการกำจัดวัชพืชแล้ว ยังช่วยให้ความชุ่มชื้นต่อหน้าดินอีกด้วย และการปลูกพืชตระกูลถั่วและไถกลบก่อนปลูก ช่วยแก้ไขปัญหาการปลูกซ้ำที่ดินเดิมไม่ได้ และ 3.4) การส่งเสริมและการพัฒนาความรู้ด้านการเพาะปลูกของเกษตรกร แนวทางในการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางในการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

การอภิปรายผล และสรุปผลการวิจัย

การเพิ่มผลผลิตกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถอภิปรายผลและสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพทั่วไปของการปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า 1) ชุมชนเพาะปลูกปีละ 1 ครั้ง ในช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม รวมระยะเวลาในการปลูก ประมาณ 60 - 70 วัน โดยชุมชนมักปลูกในฤดูแล้ง และ 2) การจำหน่ายแตงโมของชุมชน ได้แก่ แบบเหมาไร่ ขายส่ง และขายปลีก และสภาพปัญหาจากการปลูกแตงโมของชุมชน ได้แก่ ดินเป็นกรดไม่สามารถปลูกซ้ำที่พื้นที่เดิมได้ แหล่งน้ำไม่เพียงพอ ปัญหาศัตรูพืช เช่น ไรแดง เพลี้ยแป้ง เพลี้ยน้ำตาล และเพลี้ยไฟ เป็นต้น การที่ชุมชนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการปลูกแตงโมที่ถูกต้อง ราคาจำหน่ายแตงโมของชุมชนมีความไม่แน่นอน และช่องทางการตลาดมีน้อย (ไม่สามารถต่อรองราคาได้) เนื่องจากกลุ่มผู้ปลูกแตงโมไม่สามารถวิเคราะห์และ

แก้ไขปัญหาลองได้ ทำให้ปัญหาเดิมยังคงอยู่และกลุ่มผู้ปลูกแตงโมยังมองไม่เห็นวิธีที่จะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ วุฒิคัมภีร์ และคณะ (2554 : 460) พบว่า เกษตรกรบ้านโนนค้อทุ่ง มีการปลูกแตงโมในช่วงเดือนธันวาคม-เดือนมกราคม และเก็บเกี่ยวได้ในเดือนมีนาคม ได้เก็บข้อมูลทางกายภาพ ชีวภาพ สังคม สิ่งแวดล้อมผลผลิตและค่าตอบแทน โดยสามารถผลิตแตงโมโดยอาศัยความชื้นในดินและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวย ทำให้แตงโมเจริญเติบโตได้ดี การระบาดของโรคแมลงค่อนข้างน้อย ปลูกต่อเนื่องมาแล้วประมาณ 5 ปี การผลิตแบบอินทรีย์ปลูกซ้ำแปลงเดิมได้ในปีถัดไป โดยไม่มีปัญหาโรคแมลง แต่การปลูกแบบการใช้สารเคมีซ้ำแปลงเดิมไม่ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของนางลักขณ์ โคตรสมบัติ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (2559 : 485) พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการเช่าพื้นที่เพื่อเพาะปลูกแตงโม โดยมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 11.20 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อรอบการผลิต 218,623.20 บาท ต้นทุนเฉลี่ยต่อรอบการผลิต 125,036.20 บาท เกษตรกรมีการรับรู้ข่าวสารการเกษตรด้านเทคโนโลยีการผลิตแตงโมในระดับน้อย เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตแตงโม ในระดับมากที่สุด ในประเด็นต่างๆ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การขนย้าย, การเก็บเกี่ยว, การผสมเกสร, การเตรียมวัสดุปลูก, การเตรียมดิน, การป้องกันกำจัดศัตรูพืช, การเพาะเมล็ด, การปลูก และการใส่ปุ๋ย เกษตรกรมีความรู้ตามแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในภาพรวมในระดับมากที่สุด จากผลการวิจัยสามารถนำแนวทางการถ่ายทอดความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกแตงโม มาปรับใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ได้

2. การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการจำหน่ายแตงโมของกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอ ประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 18 คน มีขนาดพื้นที่ในการเพาะปลูกแตงโม จำนวน 301.27 ไร่ มีต้นทุนในการปลูกแตงโม ประกอบด้วย ค่าวัสดุดิบ จำนวน 252,680 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 838.71 บาทต่อไร่ ค่าแรงงาน จำนวน 144,805 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย เท่ากับ 480.65 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการผลิต จำนวน 549,905 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย เท่ากับ 1,825.29 บาทต่อไร่ รวมต้นทุนทั้งสิ้น 947,390 บาท คิดเป็นต้นทุนการปลูกแตงโมเฉลี่ย เท่ากับ 3,144.65 บาทต่อไร่ มีผลตอบแทนจากการจำหน่ายแตงโม ประกอบไปด้วย การจำหน่ายแบบเหมาไร่ การจำหน่ายแบบขายส่งให้กับพ่อค้าคนกลาง (วัดตามน้ำหนักของแตงโม) และการจำหน่ายแบบขายปลีก (จำหน่ายเป็นลูก) รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,541,710 บาท คิดเป็นผลตอบแทนเฉลี่ยจากการปลูกแตงโม เท่ากับ 5,117.37 บาทต่อไร่ และคิดเป็นผลกำไรจากการปลูกแตงโม รวมทั้งสิ้น 594,320 บาท เนื่องการทราบข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนถือเป็นสิ่งสำคัญของการทำการผลิต ดังนั้นในกลุ่มจึงต้องมีการพิจารณาถึงต้นทุนและผลตอบแทนที่ได้จากการปลูกแตงโม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนางลักขณ์ โคตรสมบัติ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (2559 : 485) พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการเช่าพื้นที่เพื่อเพาะปลูกแตงโม โดยมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 11.20 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อรอบการผลิต 218,623.20 บาท ต้นทุนเฉลี่ยต่อรอบการผลิต 125,036.20 บาท และสอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ วุฒิคัมภีร์ และคณะ (2554 : 460) พบว่า เกษตรกรบ้านโนนค้อทุ่ง สามารถผลิตแตงโมโดยอาศัยความชื้นในดินและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวย ทำให้แตงโมเจริญเติบโตได้ดี การระบาดของโรคแมลงค่อนข้างน้อย

ปลูกต่อเนื่องมาแล้วประมาณ 5 ปี การผลิตแตงโมอินทรีย์โดยใช้ปุ๋ยคอก(มูลวัว)อัตรา 300 กก./ไร่ และปุ๋ยหมักชีวภาพอัตรา 100 กก./ไร่ และฉีดพ่นป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วยน้ำหมักทุก 7-15 วัน และน้ำส้มควันไม้เมื่อมีการระบาดของหนอนใย/เพลี้ยอ่อน บางรายอาจโรยด้วยทรายหรือถมด้วยดิน ได้ผลผลิต 700-1,500 กก./ไร่ ผลตอบแทน 1,100-5,100 บาท/ไร่ ในขณะที่กลุ่มที่ผลิตโดยใช้สารเคมี มีการใช้ปุ๋ยรองพื้นด้วยปุ๋ยคอก/ปุ๋ยอินทรีย์อัตรา 50-100 กก./ไร่หรือไม่รองพื้น และใส่ปุ๋ยเคมี สูตร 15-15-15 อัตรา 25 กก./ไร่ หว่านรอบโคนต้นในช่วงที่แตงโมเจริญเติบโตได้ประมาณ 1 เดือน และป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยอาจหยอดกันหลุมด้วยสารคาร์โบฟูราณ และฉีดพ่นด้วยสารโคโตซาน/เมโทรมิล เมื่อมีการระบาดของหนอนหรือเพลี้ยอ่อน ได้ผลผลิต 800-1200 กก./ไร่ ผลตอบแทน (-) 255-975 บาท/ไร่ การผลิตแบบอินทรีย์ปลูกซ้ำแปลงเดิมได้ในปีถัดไปโดยไม่มีปัญหาโรคแมลง แต่การปลูกแบบการใช้สารเคมีซ้ำแปลงเดิมไม่ได้

3. การศึกษาแนวทางในการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การปลูกแตงโมของชุมชนมีแนวทางในการเพิ่มผลผลิต ดังนี้ 1) การลดต้นทุนการปลูกแตงโม เช่น ลดต้นทุนด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่สามารถหาได้จากครัวเรือนและผู้ปลูกทำเองได้เพื่อปรับปรุงดิน เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักชีวภาพ และน้ำหมักสมุนไพรกำจัดแมลง ลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีลง ลดต้นทุนค่าเช่าพื้นที่ และค่าแรงงานด้วยการปลูกในพื้นที่ของตนเอง ปลูกในพื้นที่ที่สามารถทำได้เองและดูแลได้อย่างทั่วถึง และลดต้นทุนด้วยการเลือกเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพดิน อากาศ และให้ผลผลิตสูง 2) ผู้ปลูกต้องมีวิธีในการปลูกแตงโมและดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง เช่น การกำหนดระยะเวลาของการใส่ปุ๋ย ตั้งแต่กระบวนการเริ่มปลูกจนเติบโตตามระยะความสูงของต้น ทำให้เมื่อเกิดมีแมลงศัตรูพืชผู้ปลูกสามารถกำจัดได้อย่างทันเวลา ซึ่งจะทำให้ได้ผลผลิตเต็มที่และเพิ่มขึ้น 3) การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การใช้ธรรมชาติกำจัดธรรมชาติ หมายถึง ใช้ฟางมาคลุมดินเพื่อกำจัดวัชพืชบริเวณต้นแตงโม หรือการใช้ผ้าพลาสติกคลุมดิน ซึ่งนอกจากจะเป็นการกำจัดวัชพืชแล้ว ยังช่วยให้ความชุ่มชื้นต่อหน้าดินอีกด้วย และการปลูกพืชตระกูลถั่วและไถกลบก่อนปลูก ช่วยแก้ไขปัญหาคาการปลูกซ้ำที่ดินเดิมไม่ได้ และ 3.4) การส่งเสริมและการพัฒนาความรู้ด้านการเพาะปลูกของเกษตรกรสอดคล้องกับงานวิจัยของนางลักษณ์ โคตรสมบัติ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (2559 : 485) พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ข่าวสารการเกษตรด้านเทคโนโลยีการผลิตแตงโมในระดับน้อย เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตแตงโม ในระดับมากที่สุด ในประเด็นต่างๆ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การขนย้าย, การเก็บเกี่ยว, การผสมเกสร, การเตรียมวัสดุปลูก, การเตรียมดิน, การป้องกันกำจัดศัตรูพืช, การเพาะเมล็ด, การปลูก และการใส่ปุ๋ย เกษตรกรมีความรู้ตามแนวการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในภาพรวมในระดับมากที่สุด จากผลการวิจัยสามารถนำแนวทางการถ่ายทอดความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกแตงโม มาปรับใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของนุชญา จำเริญสาร และคณะ (2559 : 252) พบว่า ภูมิปัญญาการทำนาเพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตขององค์กรเกษตรกร มีดังนี้ 1) การปรับตัวหันกลับมาหาวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพชุมชน 2) ใช้วิธีหรือกระบวนการมีส่วนร่วม และหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3 ขั้นตอน ดังนี้ 2.1) การพัฒนาพันธุ์ในการปลูก 2.2) การลดต้นทุนการผลิต ได้แก่ การเตรียมดินการใช้สารอินทรีย์ชีวภาพ การผลิตสารอินทรีย์

ชีวภาพใช้เอง การควบคุมระดับน้ำ และ 2.3) การอนุรักษ์วิธีการปลูกแบบดั้งเดิม 3) มีผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ผลผลิตมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด มีรายได้เพิ่มขึ้น 4) มีการปลูกพืชแบบอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น มีการต่อยอดการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ในการปลูกพืชผักและผลไม้ และ 5) มีเกษตรกรจากชุมชนอื่นสนใจมาศึกษาดูงานและนำไปประยุกต์ใช้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเจน จันทรสุภาแสน และคณะ (2563: 5) พบว่าพฤติกรรมผู้ประกอบการมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถทางนวัตกรรมและความสามารถในการปรับตัว แต่ไม่มีอิทธิพลต่อผลประกอบการทางธุรกิจ และความสามารถในการปรับตัวและความสามารถทางนวัตกรรมไม่มีอิทธิพลต่อผลประกอบการทางธุรกิจ ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการร้านค้าชุมชน ควรให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมผู้ประกอบการ เนื่องจากพฤติกรรมดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้ประกอบการมีความสามารถทางนวัตกรรมและความสามารถในการปรับตัวดีขึ้น ทำให้เกิดการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการใหม่หรือการสร้างนวัตกรรมทางกระบวนการ และจะส่งผลไปสู่ผลประกอบการที่ดีในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 กลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถคิดคำนวณต้นทุน ผลตอบแทน และผลกำไรจากการปลูกแตงโมได้
- 1.2 กลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถนำแนวทางที่ได้มาใช้ในการเพิ่มผลผลิตการปลูกแตงโมของชุมชนอย่างยั่งยืน
- 1.3 หน่วยงานราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมการผลิตให้กับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับช่องทางการจำหน่ายแตงโมของกลุ่มผู้ปลูกแตงโมชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
- 2.2 ควรศึกษาการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มชุมชนอื่นที่มีการปลูกแตงโมเป็นจำนวนมากเพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2560). *ต้นทุนการผลิตและวิธีการลดต้นทุนการผลิต*. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2560, จาก <https://bsc.dip.go.th/th/category/sale-marketing/sm-productioncost>.
- เจน จันทรสุภาแสน และคณะ. (2563). อิทธิพลของพฤติกรรมผู้ประกอบการ ความสามารถในการปรับตัวและความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลประกอบการทางธุรกิจของร้านค้าผู้ประกอบการชุมชนใน

- โครงการธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10(1), 5-18.
- ดวงจันทร์ เกรียงสุวรรณ. (2560). บทความวิทยุสาระความรู้ทางการเกษตรเรื่องแตงโม. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2560, จาก http://natres.psu.ac.th/radio/radio_article/radio37-38/37-380039.html.
- นางลักษณ์ โคตรสมบัติ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และภรณ์ ต่างวิวัฒน์. (2559). การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตแตงโมของเกษตรกร จังหวัดนครพนม. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติและนานาชาติ 2559 (น.485-493). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นุชญา จำเริญสาร และคณะ. (2559). ภูมิปัญญาการทำนาเพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตขององค์กรเกษตรกรกลุ่มมดงานสร้างเมืองจังหวัดพิจิตร. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ การบริหารการพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริการ ประจำปี 2559 (น.252-267). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประเสริฐ วุฒิคัมภีร์ และคณะ. (2554). เทคโนโลยีการผลิตแตงโมอินทรีย์หลังนา : กรณีศึกษาบ้านโนนค้อทุ่ง ตำบลโพนเมืองน้อย จังหวัดอำนาจเจริญ. รายงานการสัมมนาาระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 7 ระบบเกษตรไทยได้ร่วมพระบารมีเพื่อความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน (น.460 - 464). มหาสารคาม.
- วิทยา อินทร์สอน และคณะ. (2559). การเพิ่มผลผลิต. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2560, จาก http://www.thailandindustry.com /indust_newweb/onlinemag_preview.php?cid=461.
- ศรีสุตา อาชวานันทกุล. (2558). การบัญชีต้นทุน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.